

OBCHOD S MÁKEM V ROCE 2013

Poppy trade in the year 2013

Václav LOHR

Mák Centrum CZ, s.r.o., Praha

Abstract: The production of poppy seed in the year 2013 in the Czech Republic has slightly increased over the previous year, but still remains at a very low level compared with the previous fifteen years. World production of poppy seeds in the last two years has declined significantly, this year probably less than 50 thousand tons. World consumption of poppy seeds also fell down. The offer, however, does not cover the demand. Prices of poppy fluctuate considerably in the past decade. Crucial now will be the development of prices, so that extremely high prices did not discourage consumers, as happened four, five years ago.

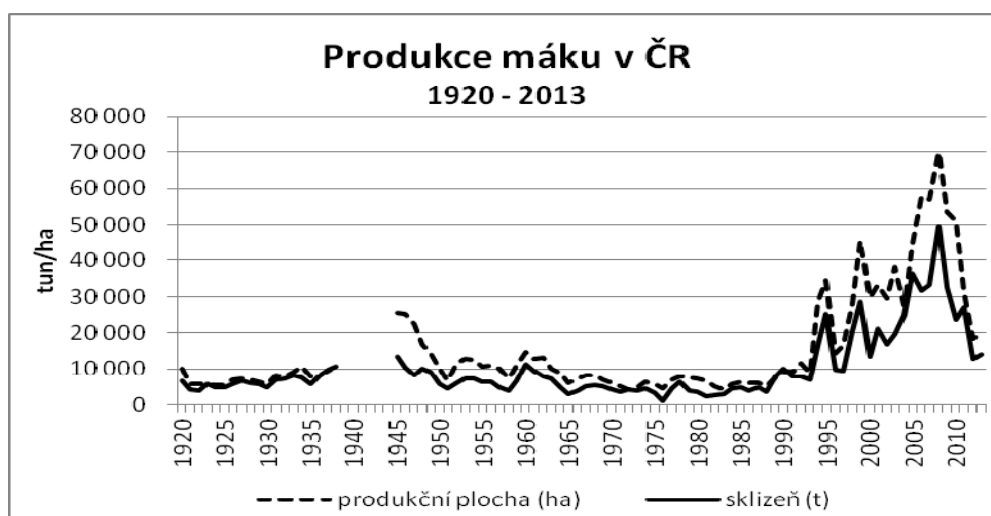
Key words: poppy, production, trade, export, prices

Souhrn: Produkce makového semene v roce 2013 se v České republice oproti předchozímu roku mírně zvýšila, stále však zůstává na velmi nízké úrovni ve srovnání s uplynulými patnácti lety. Světová produkce makového semene v posledních dvou letech značně poklesla, letos pravděpodobně na méně než 50 tis. tun. Světová spotřeba máku šla rovněž dolů. Nabídka však i tak nepokryje poptávku. Ceny máku zaznamenaly v uplynulém desetiletí značné výkyvy. Rozhodující nyní bude vývoj cen, aby příliš vysoké ceny neodrazovaly spotřebitele, jako se tomu stalo před čtyřmi, pěti lety.

Klíčová slova: mák setý, produkce, obchod, export, ceny

Produkce makového semene v roce 2013 se v České republice oproti předchozímu roku mírně zvýšila, stále však zůstává na velmi nízké úrovni ve srovnání s uplynulými zhruba patnácti lety. Nižší sklizeň než v letech 2012 a 2013 byla zaznamenána naposledy ještě v minulém tisíciletí, konkrétně v roce 1996 a v roce 1997, kdy bylo sklizeno pokaždé méně než 10 tisíc tun máku. V roce 2000 pak produkce klesla při-

bližně na úroveň současné sklizně, (kolem 13 tis. tun). Období historicky nejvyšších sklizní, kdy každoroční výroba neklesla pod 30 tisíc tun, pak bylo zaznamenáno během pěti let 2005 – 2009, přičemž absolutního vrcholu dosáhla sklizeň roku 2008 s téměř sedmdesáti tisíci hektary a produkcí zhruba padesáti tisíc tun makového semene. Tehdy jsme se „probojovali“ do čela světových tabulek pěstitelů potravinářského máku.

Pokud jde o celosvětovou produkci máku potravinářského (toto označení používáme s určitou výhradou, protože ve většině produkčních zemí není mák pěstován prioritně jako potravina, ale jako surovina pro farmaceutickou výrobu a semeno je považováno za vedlejší produkt¹), je zde obtížné dát dohromady spo-

¹ Mezi země, které produkují mák především pro farmaceutický průmysl a makové semeno je považováno za vedlejší produkt, který se nicméně uplatňuje na světovém trhu i jako potravina, patří z větších pěstitelů Austrálie, Čína, Francie, Španělsko, Velká Británie; další země pěstují jak farmaceutické, tak i (obvykle

lehlivé údaje za jednotlivé roky, nicméně odhadujeme, že během první dekády nového tisíciletí se celková výroba pohybovala kolem sta tisíc tun ročně, přičemž vrcholu zřejmě dosáhla v roce 2011 se sto patnácti tisíci tun (modrý, bílý a barevné máky dohromady). Poté došlo k poklesu až na úroveň kolem padesáti tisíc tun potravinářského máku, především vlivem nízké úrody v České republice a v Turecku, kde se podle statistik FAO i podle informací od našich zahraničních partnerů drasticky snížily osevňovací plochy na úroveň

v menší míře) potravinářské odrůdy – Maďarsko, Slovensko, Turecko.

pouhých několika tisíc hektarů. Česká republika se svými třinácti až čtrnácti tisíci tunami by se tak opět dostala na první místo mezi světovými producenty. Na stabilní úrovni se drží Španělsko (každoročně kolem 7000 tun) díky částečně zavlažovaným plochám, byť i španělské pěstitele potrápily rozmary počasí. Australská, resp. tasmanská sklizeň byla v posledních dvou, třech letech spíše podnormální a pro příští sklizeň je předpovídán opětovný pokles kvůli nepříznivému deštivému jaru, které oddálilo setí. Výnosy by tudíž měly být nízké. Obvyklý termín pro setí máku na Tasmánii je září, ale v letošním roce bylo v tomto měsíci zaseto pouze 40 %; v průměru se setí posunulo nejméně o čtyři týdny. Katastrofálně letos dopadla sklizeň v Maďarsku. Z původně osetých téměř dvanácti tisíc hektarů byla sklizena zhruba třetina. Zbytek zničily nízké teploty, deště a záplavy, které postihly hlavně jižní Maďarsko. Většina osevních ploch v Maďarsku je využívána pro pěstování farmaceutických odrůd máku (Botond, Buddha), které se nicméně rovněž používají pro kulinařské účely, menšina – zhruba 2000 ha – byla určena pro potravinářské máky. Slovenská produkce potravinářského máku v posledních letech stagnuje, do značné míry tradiční odrůdy nahradily odrůdy pěstované jako surovina pro výrobu alkaloidů. Letošní sklizeň potravinářského máku odhadujeme kolem 500 tun, dalších několik set tun máku pochází z vysokoobsažných odrůd původem z Maďarska. Francouzská sklizeň vesměs farmaceutických odrůd byla rovněž nižší (kolem 3000 tun po oba poslední roky), zatímco britská produkce se delší dobu drží na stabilní, byť nižší úrovni mezi 1000 a 1500 tunami. Podobně jsou na tom Polsko a Rakousko, kde došlo k mírnému poklesu. Značný pokles pak byl zaznamenán na Ukrajině, která ještě počátkem třetího tisíciletí produkovala až 10 tis. tun makového semene, ale v poslední době kvůli byrokratickým překážkám snížila výrobu na desetinu. K poklesu došlo i v Německu ze zhruba 3000 tun na zhruba 500 tun máku. Velkou neznámou je Čína, kde se ročně údajně vypěstuje kolem 1500 tun makového semene. Přesnější údaje nejsou k dispozici, nicméně soudě z objemů dodávaných do Evropy, čínská produkce je zřejmě vyšší.

Závěrem lze konstatovat, že světová produkce makového semene v posledních dvou letech značně poklesla, letos pravděpodobně na méně než 50 tis. tun. Světová spotřeba šla rovněž dolů – dřívější odhady hovořily o množství kolem 100 tisíc tun ročně, současné odhady jsou nižší². Nabídka však i tak nepokryje poptávku. Rozhodující nyní bude vývoj cen – je otázka, zda případně příliš vysoké ceny nebudou odrazovat spotřebitele, jako se tomu stalo před čtyřmi, pěti lety.

Ceny máku zaznamenaly v uplynulém desetiletí značné výkyvy. Zatímco v prvních letech třetího tisíciletí se pohybovaly mírně pod třiceti korunami za kilogram a jevíly se jako poměrně stabilní, ceny máku ze sklizně 2006 a ještě výrazněji ceny sklizně 2007 prudce vyletěly vzhůru, až na dodnes vzpomínanou úroveň sta korun za

² Přibližně čtvrtinu až třetinu světové poptávky činí poptávka po bílém máku

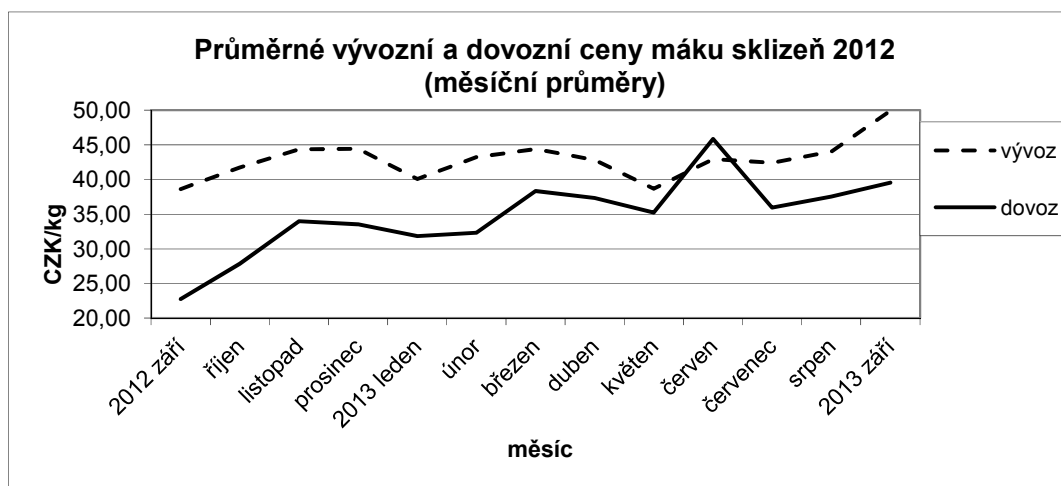
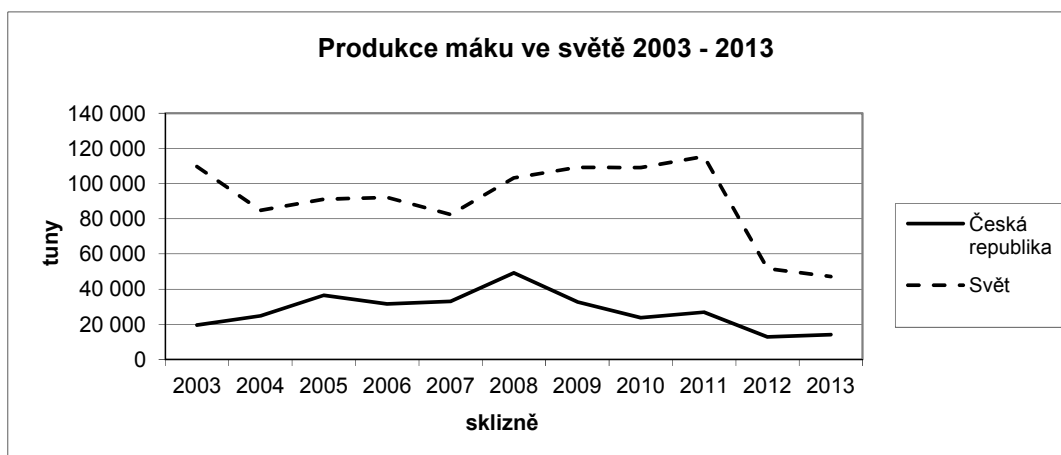
kilogram, přičemž průměrná vývozní cena máku z této sklizně dosáhla téměř sedmdesáti korun. Následek tohoto výkyvu byl jednak značný nárůst pěstitelských ploch v roce 2008 a jednak pokles zájmu zahraničních odběratelů o mák. Docházelo k různým negativním jevům, které narušily pověst českých dodavatelů máku, například k jednostrannému vypovídání smluv. V následujícím sklizňovém roce pak ceny začaly klesat, až se posléze snížily na úroveň kolem dvaceti korun a dokonce jsme zaznamenali i ceny na úrovni šestnácti korun. To sice potěšilo kupující, avšak tak nízké ceny nebyly v žádném případě ekonomicky únosné a rozlohy máku u nás opět poklesly. Oba extrém – jak vysoké ceny, tak i ceny nesmyslně nízké – mají pro vývoj trhu zhoubné následky. Vysoké ceny znechutí spotřebitele a naopak nízké ceny vyvolávají u pěstitelů nezáměr pokračovat ve výrobě dané komodity.

V posledních dvou letech se ceny vzpamatovaly a konečně ceny máku ze sklizně 2012 dosáhly „rozumné“ úrovně začínající čtyřkou, tj. překročily čtyřicet korun. Vývoj cen poslední sklizně a prvního období po sklizni 2013 dokumentuje graf.

Trh s mákem však od roku 2009 zaznamenává další, do té doby nezvyklý fenomén. Zatímco dovozy máku v dřívějších letech víceméně doplňovaly český trh v obdobích, kdy se vlastní produkce nedostávalo, v posledních čtyřech letech stouply dovozy především ze zemí, jako je Španělsko, Austrálie, Francie, Čína, tj. ze zemí, které pěstují mák především (a dříve výhradně) pro farmaceutický průmysl. Kvalitativní vlastnosti těchto máků jsou hluboko pod jakostními charakteristikami českého potravinářského máku, byť se s přimhouřením oka mohou pro potravinářské účely používat. Nejčastěji tyto máky nacházejí využití ve směsích s českým mákem a považujeme za prokázané, že tyto směsi jsou z ČR dále vyváženy pod označením „český mák“. Z hlediska mezinárodního obchodu není tato praxe nelegální, nicméně z hlediska spotřebitele, ať už jde o spotřebitele tuzemského či zahraničního, jde o falšování potraviny, pakliže není takovýto mák označen jako směs různých tržních druhů máku. Dovozy máku do České republiky dosáhly až jedné čtvrtiny našich vývozdů, přičemž ceny těchto dovozdů jsou výrazně nižší, než ceny máku na českém trhu i ceny českého exportu³.

V posledních měsících opět dochází k vzestupu cen, hovoří se o cenách nad 70 korun za kilogram. Tento vzestup lze připisovat jednak nedostatku máku na českém trhu po dvou následujících nízkých sklizních, není však vyloučeno, že jde i o důsledky spekulativních nákupů. Mnozí pěstitelé určitě nebudou souhlasit, ale bude-li cenový vzestup pokračovat, vyskytnou se opět negativní jevy, které ve svém důsledku odvětví máku poškodí.

³ V předchozích letech se většinou ceny dováženého máku pohybovaly nad úrovní českých vývozdů, což potvrzuje, že mák k nám byl dovážen kvůli pokrytí poptávky v okamžicích, kdy ji česká produkce nestačovala uspokojit.

Použitá literatura

Statistiky ČSÚ
 Statistiky FAOSTAT
 Český mák, sdružení

Kontaktní adresa

Ing. Václav Lohr, Mák Centrum CZ, s.r.o., Praha, e-mail: lohrv@poppy.cz